

— **Mentre llegia la seva novel·la, tenia la sensació d'estar endinçant-me en un nou realisme màgic, deutor dels Cent anys de solitud, però amb un estil propi. ¿De quines fonts beu la seva literatura en general i aquest llibre en particular?**

— Gràcies per nomenar García Márquez, però també penso en altres escriptors, com Isabel Allende, Michel Tournier, Stefan Zweig, Elena Garro i el seu deliciós llibre *Recuerdos del porvenir* i també *El pont sobre el Drina*, d'Ivo Andrić. Igual que hi ha uns arbres, els epífits, que poden créixer sobre altres arbres, un llibre també pot créixer sobre un altre llibre i no hauria pogut escriure aquesta novel·la sense ells.

— **En el cas concret d'aquest llibre, ¿com es lida amb el llegat familiar per poder explicar la història de la seva vida, literal i metafòrica?**

— Tots tenim una argila familiar fascinant, el meu cas no té res d'extraordinari. Com bé saps, la realitat es pot permetre el luxe de ser inversemblant, però la ficció no es pot permetre aquest tipus de llibertats. La meua tasca va ser traduir aquesta memòria familiar en un sistema de metàfores, d'allegories, d'imatges, una mena de música que sigui una mica més universal, menys singular, una cosa que tingui ressons al cor d'altres lectors. Perquè, si no, la meua pròpia història familiar no té cap interès per a ningú.

— **L'objectiu de la ficció és partir d'allò particular i tenir la capacitat per transcendir allò universal.**

— És això, és una transformació, és una metamorfosi, és agafar el metall de la realitat i, com un ferrer, crear la teua pròpia arma.

— **En aquest sentit, en la novel·la assistim a la història veneçolana recent. ¿Què n'ha après? ¿I de la seva mitologia familiar?**

— De tant fer cerques històriques del segle XX veneçolà per mirar d'encaixar bé la data, per intentar donar-li el que Gustave Flaubert anomenava l'efecte real, va arribar un moment en què em vaig sentir una mica inundat, ofegat a sobre de totes aquestes xifres i percentatges i noms i tractats i moments i la guerra aquí i allà, i vaig témer acabar fent una mena de geografia de la història política veneçolana que no pensava que tingués gaire interès a nivell novel·lesc. La meua tasca va ser pentinar el màxim possible aquesta melena per aconseguir els elements que veritablement estaven al servei de la novel·la, i no només per donar-melles del que sap de la història veneçolana. I no t'imagines la feina que vaig fer per netejar el màxim possible, treure tot el que em sembla-

va superflu, treure el greix al text per poder tocar l'os.

— **Fa dies, Ocean Vuong em va dir alguna cosa sobre la funció de la ficció molt interessant: que havia de crear mites diferents als ja existents i reemplaçar-los. ¿Què n'opina?**

— Em sembla molt bona idea, em fa pensar en un llibre extraordinari de Nancy Huston, *La especie fabuladora*. Ella diu que som l'única espècie que necessita una faula, un mite, un relat per poder donar un sentit a la vida i continuar avançant. I un dels deures, si cal posar un deure a l'artista, és justament mirar de crear nous mites per poder dibuixar les construccions socials de demà, fer una nova llegenda per construir un món de demà.

— **¿És la història dels homes un lent cercle que es repeteix fins a l'eternitat, com es qüestiona el narrador de la novel·la?**

— Sí, totalment, m'agrada molt aquesta idea, la idea circular. Jo no soc sociòleg, no soc polític, no soc antropòleg, hi deu haver intel·lectuals que podran parlar molt millor que jo sobre la història i veure si té cicles polítics, cicles artístics, o no. Però una cosa segura és que m'agrada molt, a nivell literari, tancar els personatges en una mena de mite circular on el final ja està escrit al principi. Ho penso també a nivell mitològic, ja que, en la mitologia grecollatina, que em fascina, sempre tens personatges que, en el moment que neixen, un oracle ve a explicar-los quin és el seu destí i, facin el que facin, no podran escapar-se'n. És un cicle que un troba, per descomptat, en la botànica també, ja que tot arbre que mor acaba sent l'aliment per al pròxim arbre. Em sembla una cosa bastant maca adonar-se que, com deia el gran Borges parlant del zero, és el signe alhora del buit i de l'infinit.

— **¿Comparteixen els exiliats un sentiment estrany lluny de la seva terra, com li passa a Veneçuela, la filla de l'Antonio i l'Ana María, amb el jove xilè de qui s'enamora a París?**

— Jo soc fill d'exiliat, però no soc un exiliat. Sóc un mestís, he tingut el peu als dos continents tota la meua vida, així que em sento més aviat com un equilibrista que és a la corda intentant no caure i, al mateix temps, sent alimentat per tots dos. El meu pare va ser un refugiat polític de la dictadura i jo vaig créixer amb un home que parlava de Xile com Ulisses parlava d'Ítaca, pensant en un retorn heroic i imaginant un Xile que ja no existia, embellit per la distància i pel temps. Aquesta idea que tenen tots els exiliats, sempre tot és més bonic, el sol és

Ser escriptor requereix gosadia. A les palpentes, vas avançant en la concepció d'una història. Ningú, ni tu mateix, et garanteix que arribaràs al final, que hi haurà un destí i, menys encara, que allà, allà mateix, hi esperin lectors. Ho resumeix Faulkner en una frase magistral: «El que fa la literatura és el mateix que un llumí enmig d'un camp a mitja nit. Un llumí amb prou feines il·lumina res, però ens permet veure quanta foscor hi ha al voltant». I a aquestes paraules ens aferrem per continuar il·luminant el nostre incert destí narratiu. Una tasca feixuga que emprenem, entossudits i obsessius, amb cada nou llibre, «capelletes», segons Miguel Bonnefoy (París, 1986), en el llarg camí per construir la «catedral», aquesta obra perfecta que conté totes les anteriors. Ho diu l'autor francès, pare xilè, mare veneçolana, després d'haver escrit *El sueño del jaguar*, premis Femina i de l'Acadèmia Francesa, una novel·la en la qual bateguen el cor d'un segle, el XX, revolucionari i guerrer, i el d'un país, Veneçuela, origen de la seva mitologia familiar, tan propera a la faula que fins i tot la ficció podria resultar poc creïble. Però aquí hi ha la realitat per deixar-se entabanar per una prosa bella i cuidada que beu del realisme màgic i la literatura caribenya, amb personatges que van ser de carn i ossos als quals es concedeix una nova oportunitat, una altra vida, ja eterna.

MIGUEL BONNEFOY

ESCRITOR

«La realitat es pot permetre el luxe de ser inversemblant»

PER INÉS MARTÍN RODRIGO

més clar, el vent és més espès, els amors són més duradors i més eterns. Però quan tomen s'adonen que el país que van deixar ja no existeix. És el gran clàssic de la humanitat, des que Adam i Eva se'n van anar de l'Edèn, nosaltres acabem sempre sent els fills d'aquest gran exili. La història dels homes és una història de migracions.

— **¿I quina sent que és la seva llar?**

— Mira, en tinc diverses i n'estic molt orgullós. D'una banda, em sento profundament veneçolà, és el meu país, és la meua llengua, és el lloc on vaig créixer, on vaig tenir les meves primeres emocions, però soc també xilè, sento una gran connexió amb aquest país, conec bé la seva història. Obviament, em sento francès, ja que vaig néixer a França, escric en francès, i visc a França. Però, per exemple, què sé jo, em sento molt bé a Roma, l'italià és una llengua en la qual em sento molt còmode. I fa gairebé 13 anys que visc amb una danesa i les meves filles són daneses, així que també tinc un vincle molt estret amb Dinamarca.

— **Podem dir que és una cosa així com un escriptor errant.**

— Sí, absolutament errant, i el meu cas no és res extraordinari. Molts altres escriptors tenen diverses nacionalitats, diverses llengües que circulen de tradició en tradició, de cultura en cultura, i això ens acaba enriquint. I penso, a més, que el mestissatge és un dels camins positius que ha de prendre la humanitat per millorar-se.

— **En un moment de la novel·la, l'Ana María li diu al seu net Cristóbal: «Si vols ser escriptor, parla amb els que no ho són».**

— Mira, em sembla bellíssim, perquè porto gairebé un any parlant del llibre i és sorprenent com, ja siguin periodistes, llibreters, bibliotecaris, traductors, lectors, sovint m'han parlat d'aquesta frase. I recordo que la vaig escriure i no n'estava gaire content, la vaig posar perquè la necessitava per unir dues escenes que eren importants. Em sembla fantàstic adonar-se de com finalment els lectors completen el llibre i l'autor no sap gran cosa del seu llibre. I, efectivament, l'escriptor no estarà a la torre d'ivori només llegint Victor Hugo i Shakespeare, només tenint aquests inter-

ENTREVISTA

«Des que Adam i Eva se'n van anar de l'Edèn, som fills d'aquest gran exili. La història dels homes és una història de migracions»

locutors per nodrir-se. Ho diu Camus en el seu preciós discurs del Nobel: l'home s'ha de barrejar amb la immensa i llarga comunitat d'homes i dones per poder entendre el món i atrapar-lo.

— **A la novel·la diu que les revolucions, com la que es va viure a Venèçuela i que va acabar en règim, fracassen perquè «s'oblida fer per mantenir-les allò que es va fer per fomentar-les». ¿És així?**

— Últimament he estat llegint el llibre de Jared Diamond *Colapso*, on parla de la desaparició de diferents societats. I és interessantíssim adonar-se com, ja sigui ahir o avui, a 12.000 quilòmetres de distància o a 200, la història dels pobles i les civilitzacions sempre ha tingut això de crear alguna cosa i acabar trencant-ho gairebé malgrat ells mateixos. I, sens dubte, és el que ha passat amb la revolució bolivariana. La idea del principi era bellíssima, i la revolució no va venir del no-res. La revolució va ser una llarga i lenta conseqüència d'unes repúbliques que havien abusat, que havien sigut corruptes. Després de sortir de la presó, Chávez va instal·lar una revolució que es va anar enverinant, reproduint el que havia combatut, els mateixos problemes, el

mateix tipus de petita autocràcia, i avui dia acaba sent més semblant a una dictadura que a una revolució.

— **Al final, com comprova el Cristóbal, la corrupció no és patrimoni exclusiu dels règims imperialistes, està per tot arreu.**

— Absolutament. La corrupció, com deia Romain Gary, és la filla d'un excés. On hi ha excés, la burocràcia ja no pot acompanyar aquesta urgència i arriba la corrupció per accelerar algunes coses.

— **¿I què pensaria aquest jaguar que va ser l'Antonio, el protagonista de la novel·la, al veure en el que s'ha convertit Venèçuela, o el que ara, per exemple, està passant entre el seu país i els EUA de Trump?**

— L'Antonio estaria molt inquiet, molt preocupat, com tothom. És molt probable que la mateixa amargor que havia tingut davant la dictadura de Marcos Pérez Jiménez l'hagués trasplantat en la revolució chavista.

— **Si el somni del jaguar és la fundació d'una ciutat, i fins i tot d'un país, ¿quin és el d'un escriptor?**

El somni del jaguar
El sueño del jaguar

Miguel Bonnefoy
Traducció de Carles Miró
/ Regina López Muñoz
Les Hores / Libros del Asteroide
252 / 272 pàgines 20,95 euros

— Quina pregunta més bona... El somni d'un escriptor, almenys per a mi, seria escriure un llibre que pugui condensar tots els altres. Tots els llibres que he escrit fins ara són esbossos, temptatives, intentar arribar a un llibre que em pugui satisfer completament, que pugui omplir totes les meves obsessions, que pugui alinear-se amb la llengua, amb el fons, amb el tema, amb el subjecte. Un llibre catedral. Tots els llibres que he escrit fins ara són capelletes. M'agradaria molt poder arribar a aquest llibre catedral. D'alguna manera, no és un llibre més quan publico un llibre, és un llibre menys en el gran camí d'arribar a aquest llibre que sigui perfecte. No és un llibre que em porti glòria o diners. Això ho dic sense cap falsa modestia i amb molta honestat, no és el que m'interessa. M'interessaria tant poder tenir aquell moment en què passes dos anys escrivint i tens la sensació d'estar inventant la literatura. Això és molt bonic, passa molt poc en la vida dels escriptors i no té res a veure amb tu, té a veure amb, no sé, amb la lluna.

— **Per acabar, si cada generació té la seva història, com també comprovem en la novel·la, quina és la nostra, la dels nascuts en la dècada dels 80, jo en el 83, vostè en el 86, tots dos escriptors?, ¿quina és la nostra història?**

— Mira, és una pregunta molt bonica. Torno a Camus, que deia que cada generació pensa que ha de tornar a fer el món, que ha d'impe-dir que el món es desfaci. La nostra història seria, segons el meu parer, l'emancipació de la dona, l'empoderament de la dona, que em sembla un dels pocs camins perquè aquest món sigui millor, i el respecte de la naturalesa, per descomptat, l'immens combat de l'ecologia. Són els dos grans camins que pot agafar el nostre segle, les lluites que la nostra generació haurà de portar.